

Chociaż św. Cyprian jako człowiek dobrze znający realia afrykańskie i za ideał uznający gminę jerozolimską opartą na bezinteresownej ofiarności ludzi bogatych, dostrzegał i rozumiał opory społeczeństwa, mimo to swoim przykładem próbował przełamać przyzwyczajenia i zachęcić innych do pójścia w ślady pierwszych chrześcijan³. I tak, zaraz po nawróceniu, sprzedał niemal cały swój majątek – poza ogrodami – a uzyskane stąd pieniądze, jak i dobytek ruchomy rozdał ubogim⁴. Także i później, już jako biskup, troszczył się nie tylko o ludzi najuboższych, ale i o sieroty, wdowy, osoby chore i wszystkich potrzebujących, w tym pogan, pozbawionych w czasie zarazy w 252 roku jakiegokolwiek opieki. Uznawał to za miernik prawdziwości chrześcijaństwa. Jego biograf Poncjusz⁵ powiada o nim, że nigdy nie odmawiał wsparcia ludziom słabym, chroniąc ich przed możliwymi tego świata. Natomiast w liście drugim św. Cyprian osobiście obiecuje aktorowi z Thenae (Byzacena), pozostającemu bez zajęcia, pomoc materialną, choć ograniczoną, ponieważ na utrzymaniu gminy pozostawali jeszcze inni, znajdujący się w równie trudnej sytuacji⁶. W pewnym stopniu korespondują z tym zalecenia dla biskupów i kapłanów, aby osobom oderwanym podczas prześladowań od pracy, umożliwić powrót do normalnych zajęć; natomiast w przypadku wykonywania przez chrześcijan pracy sprzecznej z nauką Kościoła należało ułatwić im zmianę profesji⁷.

Oprócz stosunkowo ogólnych wypowiedzi na temat bogactwa i jałmużny, a zatem odnoszących się przede wszystkim do kręgu zagadnień społecznych⁸,

³ Por. *De opere et eleemosynis* 7; 25n.; *De lapsis* 35; *De catholicae Ecclesiae unitate* 26; *De mortalitate* 8; S. Sroka, *Nauka św. Cypriana o miłosierdziu chrześcijańskim*, Tarnów 1939, 11; A. Rodziński, *Sprawiedliwość chrześcijańska wobec problemu nierówności majątkowych w II i III w.*, Lublin 1960, 104; Ch. Dawson, *Tworzenie się Europy*, tłum. J.W. Zielińska, Warszawa 1961, 67n.; R. Bogaert, *Geld*, RAC IX 857; A. Hamman, *Portrety Ojców Kościoła*, Warszawa 1978, 53, 57; J. Daniélou, *Les origines du christianisme latin*, Paris 1978, 238; V.V. Byczkov, *Estetika późniejszej antyczności*, Moskwa 1981, 104; J. Śrutwa, *Praca*, dz. cyt., s. 229nn., 274; J.N.D. Kelly, *Początki doktryny chrześcijańskiej*, tłum. J. Mrukówna, Warszawa 1988, 156. Zarzut G. Alföldy'ego (*Der heilige Cyprian und die Kriese des römischen Reiches*, "Historia" 22(1973) 479nn.) o braku u Cypriana programu polityczno-społecznego (należałoby raczej mówić społecznego, względnie społeczno-ekonomicznego) wydaje się oczywistym nieporozumieniem.

⁴ Por. Pontianus, *Vita Cypriani* 2; 15; Cyprianus, *Epistula* 7, 1; 41, 2; Hieronymus, *De viris illustribus* 67; Augustinus, *De doctrina christiana* II 40, 61.

⁵ Por. Pontianus, *Vita Cypriani* 9; 113; Cyprianus, *De opere et eleemosynis* 8; 25; *De mortalitate* 12, 2; 16; *Epistula* 7, 1; 41, 1; Hamman, dz. cyt., s. 59; Śrutwa, dz. cyt., s. 214, 218.

⁶ Por. Pontianus, *Vita Cypriani* 3; Cyprianus, *Epistula* 2.

⁷ Por. Cyprianus, *Epistula* 14, 2; 19, 2; 24, 1; 41, 1; 55, 13.

⁸ Por. przede wszystkim D.D. Sullivan, *The life of the North Africans as revealed in the works of Saint Cyprian*, Washington 1933, 52nn., 59, 61, 75; J. Seipel, *Die Wirtschaftsethischen Lehren der Kirchenväter*, Graz 1982, 296.